

Ана М. ЈАЊУШЕВИЋ ОЛИВЕРИ*
Универзитет у Приштини
Филозофски факултет
у Косовској Митровици

Оригинални научни рад
Примљен: 2. 11. 2020.
Прихваћен: 25. 2. 2021.

ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУПИ РИЈЕЧЦАМА У ГРАМАТИКАМА СРПСКОГ/СРПСКОХРВАТСКОГ ЈЕЗИКА

У овом раду се испитује статус ријечци у граматицима српског/српскохрватског језика с обзиром на теоријско-методолошке приступе класификацији ријечи. Будући да ријечце представљају факултативне реченичне чланове чије се значење и функција распознају тек на прагматичком нивоу, оне се у традиционалним граматичким описима најчешће третирају као маргинална језичка појава. Такав статус ријечци проузроковало је и одсуство јасних критеријума за њихово издвајање и диференцирање од осталих врста ријечи. Стога ово истраживање има три основна задатка: 1) да прикаже теоријско-методолошка полазишта на основу којих су ријечце описиване у домаћим граматицима; 2) да укаже на научни допринос наших граматичара у расвјетљавању ријечци и 3) да предложи могућа рјешења у третирању ове проблематике.

Кључне ријечи: граматика, ријечца, партикула, модална ријеч, функција, значење.

0. У граматицима српског/српскохрватског језика ријечце се обрађују у склопу дијела о морфологији, при чему њихов опис, по правилу, заузима неколике странице. У већини случајева оне нису потпуно разграничене од сродних врста ријечи. Тако се се у појединим граматицима јединице које по својим функцијама припадају ријечцама помињу у саставу одјелка о прилозима, при чему се именују као прилози-ријечце (в. Стевовић 1960: 147) или као реченични прилози (Клајн 2005: 153). Будући да су по свом поријеклу и облику разнородне, да су семантички несамосталне и да су лишене синтаксичке функције – ријечце се у традиционалне, структуралистички оријентисане граматике тешко могу уклопити.

---

* anna.janjusevic@gmail.com

0.1. Проблематиком статуса ријечци и њихове класификације бавила се В. Ломпар најприје у раду „Статус и класификација речци у сербокроатистичким граматикама”, а потом и у монографији *Врсте речи и граматичка пракса* (в. Ломпар 1998 и Ломпар 2016). Класификацији партикула у научној и граматичкој литератури посвећено је и истраживање С. Куљанин (2006). О ријечцама, односно честицама у настави јужнословенских језика писале су и В. Карлић и Ј. Тушек (2013), а положај партикула кроз различите теоријско-методолошке приступе истраживала је и С. Максимовић Леро (2019). Бројност истраживања која се баве статусом партикула у граматикама (навели смо само она којима је то примарни задатак) показатељ је да је тема научно интересантна, али да и даље остају отворена многа питања у вези са начином третмана ријечци.

0.2. Наше истраживање обухвата шеснаест граматика српског/српскохрватског језика, од најстаријих граматика (Новаковићеве и Маретићеве), преко Белићевих средњошколских уџбеника и објављених универзитетских предавања, Стевановићеве граматике за гимназије и универзитетског уџбеника *Савремени српскохрватски језик I*, Стевовићеве *Функционалне граматике*, *Приручне граматике хрватског језика*, средњошколских уџбеника од осамдесетих година наовамо до граматика српског језика за странце, те Пипер/Клајнове *Нормативне граматике* и Силић/Прањковићеве *Грамматике хрватског језика*. Да би се расвијетлио научни допринос појединих граматичара, узимана су у обзир и њихова друга дјела у којима су се бавили ријечцама, али и референтне руске граматике које су могле послужити као модел при описивању ове хетерогене групе ријечи.

1. Обличка и значењска разнородност један је од основних разлога што су у граматикама српског језика и даље отворена многа суштинска питања у вези са ријечцама. Испоставља се да нису спорне само дефиниција и класификација ријечци него и њихово терминолошко одрђење. За почетак је довољно истаћи да су у *Rječniku lingvističkih naziva* ријечце, односно 'честице у ужем смислу' најприје одређене као „гјјеџи које се не могу убрајати ни у једну од традиционалних девет врста гјјеџи”¹ а тек након тога се истичу њихове друге карактеристике – семантичка несамосталност и функција модификације и изражавања различитих граматичких односа (Симеон 1969, s. v. *čestica*).

1.1. У сербокроатистичким граматикама насталим до половине двадесетог вијека основни принцип класификације ријечи је морфолошки, тако да се у њима помиње осам или девет врста ријечи, уз изузимање ријечци и узвика (в. Новаковић 1902),² или само ријечци (в. Маретић 1963, Брабец и др. 1970).³

1.2. У Белићевим граматикама за средње и стручне школе (в. Белић 2000а), насталим у четвртој деценији двадесетог вијека, такође се помиње

¹ Дефиниција је, највјероватније, преузета из Виноградовљеве студије *Русский язык (Грамматическое учение о слове)* – в. Виноградов 2001: 545–546. Интересантно је да има и савремених граматика у којима се ријечце одређују као групе ријечи „sastavljena uglavnom od reči koje се не дају svrstati u ostalih devet vrsta” (Клајн 2005: 169).

² Новаковићева граматика је у интегралном облику први пут објављена 1894.

³ Прво издање Маретићеве граматике је из 1899, а коауторска граматика Брабец–Храсте–Живковић је штампана 1952.

девет врста ријечи, док ће ријечце као врста ријечи бити укључене у кратку граматику приложу у српскохрватско-руски рјечник штампан у Москви 1960. године (Белић 2000а: 472–473).

Међутим, није тада Белић први пут представио своју десеточлану класификацију врста ријечи. Наиме, у универзитетским предавањима, тј. у одјељку *Наука о грађењу речи* из 1949. године, истиче се да се све ријечи могу груписати у десет врста, при чему су последње три *свезица, речца и усклик* (Белић 2000б: 96). Ријечце, међутим, ни у овом уџбенику нису издвојене као посебно поглавље.

1.3. Први потпунији опис и класификацију ријечци доноси Стевановићева *Грамматика српскохрватског језика* из 1951. године. Аутор истиче да специфична служба и значење омогућавају ријечцама да се конституишу као засебна врста ријечи (Стевановић 1962: 118).

Став да се у утврђивању граматичких категорија и врста ријечи мора полазити од значења и функције, заступа и И. Стевовић у својој *Функционалној граматици српскохрватског језика* (Стевовић 1960: 3). Непромјенљиве ријечи, по Стевовићу, увијек имају исту функцију, која се састоји у томе да „служе” другим ријечима (Стевовић 1960: 143).

Дакле, домаће граматике разматрају ријечце као засебну врсту ријечи од половине XX вијека. Томе је, свакако, допринио и методолошки заокрет у коме се као основни критеријум за класификацију ријечи не узима (само) облик него и значење и служба ријечи. Осим тога, већ 1947. године објављена је у Москви Виноградовљева студија *Русский язык (Грамматическое учение о слове)*, у којој су јасно истакнути критеријуми класификације ријечи, па се пажња посвећује и партикулама, односно честицама и њима сродним модалним ријечима. Виноградов се, наиме, залаже за свеобухватни приступ класификацији ријечи, који подразумијева укључивање свих структурних и семантичких аспеката ријечи. Када су у питању граматички критеријуми, Виноградов инсистира на „органичном јединству” морфолошког и синтаксичког аспекта, с обзиром на то да су морфолошке категорије нераскидиво везане са синтаксичким (Виноградов 2001: 34).

На тим темељима почивају Белићеви и Стевановићев ставови, који су утицали на све доцније граматике српскохрватског, односно српског језика. Нарочито је Стевановићев *Савремени српскохрватски језик I* утицао на опис и класификацију ријечци у уџбеницима насталим седамдесетих и осамдесетих година прошлог вијека.

С обзиром на то да су у граматицима из поменутог периода ријечце дефинисане као ријечи којима се *показује/исказује/означава* (лични) став/однос говорног лица према садржини реченице, основни критеријум за груписање ријечци у посебну врсту у ствари је био *значење*. И. Стевовић (1960: 4) наводи да значење ријечи зависи од позиције и функције коју она има као реченични члан, а ријечце дефинише на сљедећи начин:

Рече су искључиво граматичке речи, без своје семантике. То су речи експресивно-стилске природе и њихов смисао је врло различит: *појачавање, ограничавање, издвајање, присаједињавање, раздвојеност, дистрибутивност, одрицање, питање* и др. (Стевовић 1960: 144).

Стевовић, дакле, децидно истиче да ријечце немају самосталног значења, али да имају одређени *смисао*.⁴ Међутим, већина домаћих граматика је сагласна у ставу да се ријечцама *означава* однос/став говорног лица према садржају исказа и/или према саговорнику. Уз то се у литератури (Мразовић 2009, Ристић 1999, Јањушевић Оливери 2018, Леро Максимовић 2019) истиче и да *значење* ријечци зависи од контекста. Све то упућује на закључак да ријечце ипак посједују значење, али је то *значење комуникативног типа*.

1.4. Ако прихватимо чињеницу да језичком јединицом изражен став говорног лица према стварности, садржају исказа или према адресату чини прагматику (Апресјан 1995: 136), постаје јасно да се и ријечце као ријечи којима се исказује став/однос говорног лица према садржини исказа, у ствари препознају и издвајају на основу прагматичких критеријума.⁵ Другачије речено, ријечце се као засебна врста ријечи конституишу на основу њихове *прагматичке функције*.

Управо на основу тог критеријума ријечце су описане и детаљно класификоване у *Граматици српског језика за странце*:

Partikule su nepromenljive reči čija *funkcija* [истицање А. Ј. О.] се у првом реду састоји у томе да изразе лични став говорника било према садржају целог исказа било према неком елементу у исказу. Њима говорник изражава свој став према свом или туђем исказу или према објективној стварности (Мразовић 2009: 466).

Са сличних позиција се приступа ријечцама, односно честицама у *Граматици хрватског језика за гимназије и висока училишта* аутора Ј. Силића и И. Прањковића, који се овом проблематиком баве у оквиру одјелка о синтакси (Силић/Прањковић 2007: 253).

Једина граматика у којој се експлицитно истиче да је прагматичка функција ријечци њихово основно обиљежје јесте *Нормативна граматика српског језика*:

Речце су непроменљиве и синтаксички несамосталне речи којима се изражава лични однос према ономе што се реченицом саопштава. У том смислу основна функција речци је прагматичка (Пипер/Клајн 2013: 215).

2. Иако се дефинишу на сличан начин, јединице о којима је ријеч означавају се трима, односно четирма терминима. У анализираним граматикама предњачи домаћи термин *ријечце*, с тим што се у хрватским граматикама користи словенски термин *честице*. У већини граматика се у загради наводи и латински назив *партикуле*. У *Граматици српског језика за странце* (Мразовић 2009) користи се искључиво овај потоњи термин. У *Приручној граматици хрватског језика* (Барић и др. 1979), поред термина *честице*, као синоними се наводе *ријечце* и *модалне ријечи*.

⁴ То је заправо став В. Виноградова, који каже да су ријечце лишене номинативног значења и да служе за то да придодују значењске нијансе другим ријечима, скуповима ријечи или реченицама (Виноградов 2001: 544).

⁵ С. Ристић у раду „Партикуле и њихови функционални еквиваленти” истиче да се у приступу партикулама „морају узети у обзир фактори релевантни за комуникацију, а то су: учесници комуникације, говорна ситуација и променљива својства предмета и појава” (Ристић 1999: 95).

2.1. Ваља најприје напоменути да словенски термин *честице* и у србистици одомаћени назив *ријечце* нису једнозначни. Наиме, под честицама у ширем смислу се подразумевају све непунозначне ријечи (Виноградов 2001: 544–545, Симеон 1969, s. v. *честица, ријечца*). У том значењу термин *ријечца* употребљавају Ст. Новаковић (1902) и Т. Маретић (1963).

2.2. У србистици се ствари усложњавају тиме што се у исту врсту убрајају и ријечи којима се износи став говорног лица у вези са исказом (*модалне ријечи*) и ријечи које изражавају неки други однос. Једино су у Стевовићевој граматици као посебне врсте ријечи диференцирају ријечце (партикуле), као непромјенљиве ријечи које се односе на неки реченични дио, и модалне ријечи, које се, као и узвици, тичу садржаја цјелокупне реченице (Стевовић 1960: 144).⁶

Ни овај став није нов у славистици. Да модалне ријечи и партикуле (честице) припадају различитим категоријама, истиче и В. Виноградов (2001: 34–35), који на основу семантичко-граматичких критеријума издваја четири категорије ријечи – номинативне, помоћне (у које спадају везници, предлози и партикуле), модалне ријечи и узвике. Виноградов даље истиче да се партикуле налазе између прилога и модалних ријечи, са једне, и везника, са друге стране, али и да највећи дио партикула у руском језику у свом значењу садржи модалне нијансе и близак је категорији модалних ријечи (Виноградов 2001: 545).⁷

И Белић, у својим лингвистичким истраживањима *О језичкој природи и језичком развоју*, као посебне врсте одношајних ријечи издаваја модалне ријечи, с једне, и партикуле, с друге стране. Уметнутим модалним ријечима или ријечцама, како их Белић назива, изражава се „став било онога ко говори било о оном о чему се говори”, док се ријечцама или партикулама „једна реч обележава као да је у нарочитом односу према свима другима речима у реченици” (Белић 1998: 98–99). Из овог је јасно да Белић диференцира модалне ријечи и партикуле првенствено на основу њихове комуникативне функције (изражавање личног става : истицање односа дијела исказа према другим елементима у реченици), док се синтаксички критеријум (модификација цијелог исказа : модификација дијела исказа) може подразумевати, али није обавезан.

Стевановић такође у свом универзитетском уџбенику јасно издваја двије групе ријечци: модалне речце, „које нису ништа друго већ речи којима се износи лични став, тј. субјективан однос према ономе што се износи реченицом међу чије делове се уносе те речце” и речце са различитим функција-

⁶ М. Ковачевић заступа исти став, с тим што партикуле и модалне ријечи посматра као подврсте ријечци (Ковачевић 1997: 7).

⁷ С друге стране у Академијиној граматици руског језика (Руска грамика I 1980) међу врстама ријечи се помињу само партикуле (честице), а њима сродне 'уводне ријечи' се обрађују у склопу одјелка посвећеног изражавању субјективно-модалних значења у простој реченици (Руска грамика II 1980: 230–231).

ма – за истицање, потврђивање и одрицање, показивање, формирање питања (Стевановић 1975: 383–384).⁸

3. Весна Ломпар (2016: 392) истиче да се ријечце у сербокroatистичким граматикама „дефинишу на исти начин као и њихова подврста *модалне речце*”. Наш материјал такође показује да су у свим граматикама, осим једне, ријечце дефинисане као ријечи за изражавање личног става/односа према садржају исказа, с тим што је у једном дијелу граматика то једино одређење ријечци (Барић и др. 1979, Станојчић/Поповић 2012, Баотић и др. 1989, Мразовић 2009, Пипер/Клајн 2013), док се у другим уџбеницима додаје и могућност изражавања неког другог односа (Белић 2000б, Стевовић 1960, Стевановић 1975, Силић/Прањковић 2007). Једино се у средњошколском уџбенику *Наш језик и ми* дефиниција уопштава, па се каже да ријечце служе за модификацију исказа у цјелини (Р. Симић/Б. Симић 1988: 102).

3.1. Чињеница да ријечце представљају скупину ријечи која је хетерогена и у формалном и у семантичком погледу, отежава не само њихову дефиницију него и класификацију. Према је дефиниција ријечци у домаћим граматикама „семантичког типа” (Ломпар 2016: 385), у њиховој класификацији преовладава функционални принцип (Стевовић 1960, Стевановић 1975, Барић и др. 1979, Станојчић/Поповић 2012, Пипер/Клајн 2013), с тим што се у једном дијелу прегледаних уџбеника као примарни критеријум узима синтаксички статус ријечци (самосталност/несамосталност), а као поткритеријум се узима њихова функција (Р. Симић/Б. Симић 1988, Силић/Прањковић 2007).

3.2. У прегледаним граматикама појављује се укупно петнаест подврста ријечци. Неспоран статус имају једино потврдне, одричне, упитне као и ријечце за исказивање личног става, које се помињу у већини граматика.⁹

3.3. *ГраMATика српског језика за странце* (Мразовић 2009: 466–512) доноси најопширнији списак ријечци, али и специфичну класификацију ових јединица, због чега јој посвећујемо посебну пажњу. На основу комуникативне вриједности и синтаксичких одлика, партикуле су разврстане у шест група, и то: модалне партикуле I и II, градуативне, конверзационе, копулативне и партикуле еквивалентне реченицама. Модалне партикуле I и II, као и конверзационе партикуле односе се на цијели исказ, а градуативне – на неки његов дио. Знатно су, и по својој комуникативној функцији и по синтаксичком статусу, другачије копулативне партикуле (*драго, квит, мило, жао, посреди, право, стало, (по)таман, свеједно, нажао*) које се јављају уз копулативне глаголе у виду „предикативне допуне”, и чији је статус, према нашем мишљењу највише споран.¹⁰ Такође, нису јасни ни критеријуми на основу

⁸ Став да се модалне ријечи и партикуле разликују према њиховом значењу и функцији, а не према обиму садржаја који модификују прихваћен је у дијелу србистичке научне литературе – Јањушевић Оливери 2018.

⁹ Уп. Стевовић 1960, Стевановић 1975, Барић и др. 1979, Пипер/Клајн 2013, Р. Симић/Б. Симић 1988, Силић/Прањковић 2007.

¹⁰ Мислимо да наведене ријечи, и поред тога што „на неки начин изражавају став *govornog lica*” (Мразовић 2009: 507) није оправдано сврставати у класу партикула, јер имају своје значење и функцију унутар реченице, која би без њих била неграматична.

којих се издвајају партикуле „еквиваленти реченица” (*да, добро, не, хвала, молим, како да не, него шта*), тим прије што су њима прибројани и узвици.

3.4. Упркос примјени сличних критеријума, класификација ријечци у сербокроатистичким граматицима је неуједначена. Поред већ помињане формалне и семантичке разноврсности ријечци, разлог таквом стању свакако лежи у чињеници да у већини уџбеника нису јасно постављени суперординирани и субординирани критеријуми за подјелу ријечци.

4. На основу анализе граматичких уџбеника, намеће се закључак да је за издвајање ријечци као засебне врсте ријечи кључно шта се подразумева под функцијом, као и успостављање критеријума за њихову категоризацију.

4.1. У једном дијелу наше граматичке литературе функција се схвата у теоријско-методолошким оквирима Прашког лингвистичког круга као предодређеност неког језичког елемента за вршење одређене службе у оквиру језика као система. Ријечце, као и остале непунозначне ријечи, „служе” пунозначним ријечима, а њихов задатак је да модификују смисао ријечи са самосталним значењем или смисао цијеле реченице (Исп. Стевовић 1960). У другој групи граматики функција се као критеријум помиње, али је она заправо садржана у значењу (то су оне дефиниције према којима ријечце *служе за означавање/означавају*). Међутим, ријечце су могле бити раздвојене од осталих врста ријечи, а уједно и прецизније дефинисане и класификоване, тек са појавом функционализма у лингвистици и са поимањем функције као *улоге коју нека јединица има у комуникацији*.

4.2. Увид у домаће, али и референтне руске граматики (Виноградов 2001, Руска граматики 1980), као и ставови у научној литератури (Гортан Премк 1994, Ковачевић 1997, Куљанин 2006, Јањушевић Оливери 2018, Леро Максимовић 2019) која се бавила проблематиком ријечци, показује да је за правилно разумијевање ове изразито хетерогене, бројне, а самим тим и веома сложене групе важно и диференцирање партикула и модалних ријечи. Српски језик има и терминолошке могућности за то, будући да се у њему усталио термин *ријечца* који се може користити као хипероним, док би *партикула* и *модална ријеч* били његови хипоними.

С обзиром на то да има партикула које се односе на исказ као цјелину (такве су, на примјер емпатичке партикуле *ма, а, па, та* и др.), а да се модалним ријечима може модификовати и дио исказа,¹¹ сматрамо да као основни критеријум за диференцирање модалних ријечи и партикула треба узети њихову комуникативну функцију. То подразумева да модалне ријечи примарно служе за *изношење става комуникатора према неком од елемената говорне ситуације* (стварност, порука, саговорник), док се партикулама изражавају логичко-граматички односи (наглашавање, супротстављање, градирање, емотивно-експресивно истицање, асерција, негација итд.). Притом ваља имати на уму да граница између модалних ријечи и партикула није по-

¹¹ Тако је модална ријеч *иначе* у примјеру: Истресали су из камиона своју невриједну а иначе малу имовину – у исказ укључена као коментар којим се исказује оцјена садржаја исказаног синтагмом *мала имовина*.

стојана, те да је могуће како укрштање функција у зависности од контекста, тако и транспозиција модалних ријечи у партикуле.¹²

4.3. Оно што је заједничко модалним ријечима и партикулама јесте њихова комуникативна функција модификације исказа или његовог дијела. Такву дефиницију ријечци нуди једна од анализираних средњошколских граматика (Р. Симић/Б. Симић 1988), али и научна литература посвећена партикулама (Ристић 1999). Како је већ примијећено (Јањушевић Оливери 2020: 86), сам појам модификације је довољно широк да може обухватити више типова: (1) изношење става говорног лица према неком од елемената говорног чина, (2) мијењање комуникативног типа исказа, као и (3) комуникативно наглашавање исказа или његовог дијела.

С обзиром на остварени тип модификације, ријечце се у српском језику најприје могу подијелити на *модалне ријечи* (*можда, ваљда, сигурно, наравно, ипак, додуше* и др.), које карактерише први тип модификације и *партикуле*, којима се може мијењати комуникативни тип исказа и вршити његова интензификација. Пошто су партикуле у србистици испитиване више од модалних ријечи, у наредној табели приказујемо једну од њихових могућих класификација:

Модификација комуникативног типа исказа		Интензификација	
упитне партикуле	<i>ли, зар, је ли, да ли</i>	асеверативне партикуле	<i>баи, управо, заиста, стварно, у ствари</i> и др.
одрична партикула	<i>не</i>	пресупозицијске партикуле	<i>и, још, такође, чак, већ, тек, више</i>
потврдне партикуле	<i>да, јест(е)</i>	рестриktivне партикуле	<i>само, једино, макар, бар</i> и др.
обликотворне партикуле	<i>да, нека, хајде да, дај да, као</i>	адверзативне партикуле	<i>пак, ипак, међутим, опет</i>
презентатативи	<i>ево, ето, ено, гле</i>	концесивне партикуле	<i>ма, год, било</i>
		градуативне партикуле	<i>веома, врло, све, нарочито, тим</i> и др.
		емфатичке партикуле	<i>ма, та, а, па, е, вала, ала</i> и др.

Напоменимо на крају да се ријечце, на основу формалног критеријума, могу подијелити и на једночлане (таква је већина ријечци у српском језику) и вишечлане или перифрастичке (*и то, у ствари, је ли, ако ништа друго а*

¹² В. нпр. значења и употребу партикула *стварно* и *заиста* у: Јањушевић Оливери 2018: 42–51.

оно, и те како и др.). Који год критеријум да се узме при њиховој дефиницији и категоризацији, јасно је да се ова група ријечи не може занемарити, ако ни због чега другог, оно због бројности јединица које је чине и због њихове честе употребе.

ЛИТЕРАТУРА

- Апресјан 1995:** Ю. Д. Апресян, *Интегрално описание языка и системная лексикография*, Изабрание труды, том II, Москва: „Языки русской культуры”.
- Барић и др. 1979:** Е. Varić i dr., *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Баотић и др. 1989:** Ј. Баотић и др., *Наш језик (уџбеник српскохрватског/хрватскосрпског језика за 2. разред усмјереног образовања)*, Сарајево: Свјетлост – ООУР Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 1998:** А. Белић, *Опита лингвистика*, Изабрана дела Александра Белића, 1. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 2000а:** А. Белић, *Граматице о граматицама*, Изабрана дела Александра Белића, 12. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Белић 2000б:** Александар Белић, *Универзитетска предавања из савременог српскохрватског језика. Библиографија радова*, Изабрана дела Александра Белића, 14. том, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Брабец и др. 1970:** I. Brabec, M. Hraste, S. Živković, *Gramatika hrvatsko-srpskoga jezika*, Zagreb: Školska knjiga.
- Виноградов 2001:** В. В. Виноградов, *Русский язык (Грамматическое учение о слове)*, Москва: Издательство «Русский язык».
- Гортан Премк 1994:** Д. Гортан-Премк, Типови и врсте речи, *Јужнословенски филолог*, L, 117–128.
- Јањушевић Оливери 2018:** А. Јањушевић Оливери, *Интензификаторске партикуле у савременом српском језику*, Косовска Митровица: Филозофски факултет, Никшић: Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори.
- Јањушевић Оливери 2020:** А. Јањушевић Оливери, Функционалност партикула у разговорном дискурсу, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 49/1, 85–95
- Карлић/Тушек 2013:** V. Karlić, J. Tušek, Čestice u nastavi južnoslavenskih jezika, *Opera slavica*, 4, 208–214.
- Клајн 2005:** I. Klajn, *Gramatika srpskog jezika*, Београд: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Ковачевић 1997:** М. Ковачевић, Дистрибуција и правила употребе партикула „и” и „ни” у српском књижевном језику, *Наш језик*, XXXII, 7–25.

- Куљанин 2006:** С. Куљанин, Класификација партикула у научној и србистичкој граматичкој литератури, *Радови Филозофског факултета*, бр. 8, Пале, 343–357.
- Леро Максимовић 2019:** С. Леро Максимовић, О положају партикула у свјетлу различитих теоријско-методолошких приступа, *Језик, књижевност, теорија: тематски зборник радова*, Ниш: Филозофски факултет, 81–92.
- Ломпар 1998:** В. Ломпар, Статус и класификација речци у сербокроатичким граматикама, *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 27/2, 239–246.
- Ломпар 2016:** В. Ломпар, *Врсте речи и граматичка пракса (од Вука до данас)*, Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије.
- Маретић ³1963:** Т. Maretić, *Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Мразовић ²2009:** Р. Mrazović [на унутрашњој насловној страници: у сарадњи са Zором Vукадиновић], *Gramatika srpskog jezika za strance*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Новаковић ²1902:** Ст. Новаковић, *Српска граматика*, Београд: Државна штампарија.
- Пипер/Клајн 2013:** П. Пипер, И. Клајн, *Нормативна граматика српског језика*, Нови Сад: Матица српска.
- Ристић 1999:** С. Ристић, Партикуле и њихови функционални еквиваленти, у: С. Ристић, М. Радић-Дугоњић, *Реч. Смисао. Сазнање*, Београд: Филолошки факултет Београдског универзитета, 93–117.
- Р. Симић/Б. Симић ³1988:** Р. Симић, Б. Симић, *Наш језик и ми I*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Руска граматика I 1980:** *Русская грамматика, том I*, Москва: Издательство Наука.
- Руска граматика II 1980:** *Русская грамматика, том II*, Москва: Издательство Наука.
- Силић/Прањковић ²2007:** Ј. Silić, I. Pranjković, *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*, Zagreb: Školska knjiga.
- Симеон 1969:** R. Simeon, *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*, Zagreb: Matica hrvatska.
- Станојчић/Поповић ¹⁴2012:** Ж. Станојчић, ЈБ. Поповић, *Грамматика српског језика за гимназије и средње школе*, Београд: Завод за уџбенике.
- Стевановић ⁴1962:** М. Стевановић, *Грамматика српскохрватског језика за више разреде гимназије*, Цетиње: Обод.
- Стевановић ³1975:** М. Стевановић, *Савремени српскохрватски језик I*, Београд: Научна књига.
- Стевовић 1960:** И. Стевовић, *Функционална граматика српскохрватског језика*, Београд: Завод за уџбенике Народне републике Србије.

А. М. Яншоевич Оливери

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ЧАСТИЦ
В ГРАММАТИКАХ СЕРБСКОГО/СЕРБСКОХОРВАТСКОГО ЯЗЫКА

Резюме

В настоящей работе рассматривается статус частиц в свете теоретико-методологического подхода к определению частей речи в грамматиках сербского/српскохорватского языка. После обзора терминов, именующих данную часть речи в сербских грамматиках, а также проблем в связи с ее дефиницией и классификацией, в заключении предлагаем решения, которые способствовали бы более точному описанию частиц.

Проведенное исследование показывает, что для обособления частиц как самостоятельных слов, ключевым является их коммуникативная функция преобразования высказывания. Учитывая осуществленный тип преобразования, частицы в сербском языке можно разделить на *модальные слова*, которыми передается отношение говорящего к какому-либо элементу речевого акта, и на *партикулы*, которыми изменяется коммуникативный тип высказывания или совершается его интенсификация.

Ключевые слова: грамматика, частица, партикула, модальное слово, функция, значение